

Fenyvesi Csaba – Kodba Ferenc

Az 1974-es pécsi palahegyi emberölés kriminalisztikai fordulatai

Criminalistic Turns of the Murder Case in Pécs on Palahegyi Street in 1974

Absztrakt

1974-ben ismeretlen tettes ölt meg egy 69 éves asszonyt a pécsi Palahegyi út egyik szerény házában. A brutális elkövető huszonkétszer sújtott le a kezébe kerülő paraszas vasalóval. Egy évi széleskörű nyomozást követően sem sikerült felderíteni személyét, így az eljárást megszüntették. Ám 1989-ben az új megyei bűnügyi vezető ismételten nyomozni kezdett kollegáival az ügyben. Alapos adatgyűjtésüknek köszönhetően látókörukbe került egy hölgy, akinek személyleírása, kora, személyi körülményei hasonlóságot mutattak a felételezett elkövető tulajdonságaival. A tanulmány rávilágít a korábbi és 15 évvel későbbi nyomozások erős és gyenge pontjaira, kriminalisztikai tanulságaira.

Kulcsszavak: anyagmaradványok, azonosítás, emberölés, kriminalisztika, személyleírás

Abstract

In 1974 an unknown perpetrator killed a 69-year old woman in her very modest house, which was in Pécs on Palahegyi street. The brutal attacker had beaten 22 times the victim's head with a suddenly picked up charcoal iron. As after one year of widespread investigation the offender was not found, the investigation was discontinued. But in 1989 the new police criminal chief restarted investigation in this case. Thanks for efficient data gathering was a woman scoped, whose personal description, age and personal circumstances were very similar to them of the suspect. The study illuminates strong and weak points, criminalistic lessons of the first and the second investigation.

Keywords: material remains, identification, murder, criminalistics, description of a person

1974-1976

1974. október 29-én érkezett a rendőrség ügyeletére G-né bejelentése, amely alapján a napok óta ki nem mozdult, életjelt nem adott szomszédja, a 69 éves Erdélyi Mátyásné véres fejű holttestét találták meg Pécs, Palahegyi út 44. számú házában feldúlt, kormos konyhájában. Az élettelen test teljes ruházatában a vas-kályha közelében terült el. A megyei főkapitányság helyszíni szemlebizottsága folytatta le az első csapásnak beillő nyomozási cselekményt (Fenyvesi, 2017, 143–169.). A szemle, valamint az elsődleges tanúvallomások, adatgyűjtések és szakértői vélemények eredményeként megállapították, hogy a kriminalisztikai alapkérdésekre az alábbi válaszok adhatók (Fenyvesi, 2014, 32–42.).

Mi történt? A gyermektelen, egyedül élő hölgyet durva bántalmazással megölték. Mikor történt az emberölés? 1974. október 24-én, csütörtökön, 14:00–15:00 óra között. Tehát a holttest felfedezése előtt öt nappal.

Hol ölték meg pontosan a sértettet? A sértett Pécs, I. kerületi (keleti városrészi) házában, azon belül is a konyhában végzett a tettes az áldozatával.

Hogyan ölt a tettes, milyen módszert, eszközt választott? Az ismeretlen elkövető a sértett tulajdonában lévő, tekintélyes súlyú, faszenes vasalóval (szabó- vagy parázsvasalónak is mondják) huszonkétszer ütötte meg az áldozata fejét, a nyomok eltüntetése érdekében tüzet gyújtott, majd némileg kapkodva távozott. (Olyan adat is felmerült, hogy két vasalós dulakodás volt a résztvevők között.)

Ki-kivel követte el a brutális tettet? Voltak olyan tanúk, akik látták a tettest egyedül belépni a sértett házába, és volt, aki látta a magányos nőt egyedül távozni. Mindhárman az alábbi személyleírást adták:

- A tettes egy nő és kb. 24–25 éves.
- Kb. 160–165 cm magas.
- Hosszú, egyenes, hátközepéig érő barna haját viselt, a fej közepén elválasztva.
- Átlagos testalkatú, vastag bokával.
- A fogai sárgásak (barnásak, ápolatlanok), mint általában a láncdohányosoknak.

N-né tanú még azt is elmondta a bűnüldözőknek, hogy az alábbiakat tudta meg a nőtől:

- házas, a férje bányász,
- rosszul élnek, az egyébként jól kereső férj csak annyi pénzt ad haza, ami éppen a háztartásra elegendő,
- korábban a Felsőmalom utca környékén éltek egy egyszobás lakásban,
- a második gyermekük 1970-ben született,
- utána lakást kaptak a bányától Újmeszesen,

- 1973-ban meghalt a nagymamája,
- hosszú beszélgetésük alatt kétszer is rágyújtott cigarettára, mégpedig Románra,
- valószínűleg egyedülálló személyt keresett az elkövető, N-né ugyanis jelezte, hogy érkezik haza a fia, nem lesz egyedül a továbbiakban,
- a tanú kísérté át Erdélyi Mátyásnéhoz, aki egyedül élt.

Miért követte el? Feltehetően (és ez nyomozási verzióként is szerepelt) egy trükkös (svindlis, szélhámos) csalóról és/vagy tolvajról volt szó, aki tanácsi segélykérelmek, idősek támogatása ürügyén kereste fel az egyedül élő nőket, akiknek jóhiszeműségét, pillanatnyi nem figyelését kihasználva értékeket (jelen ügyben 1000 forint készpénzt és két aranygyűrűt) tulajdonított el, vagy pénzt kért tőlük (például illetékbélyegekre). Ezen esetben a sértett észrevehette a megtévesztést, illetve lopást, és ezért szemrehányást tett, vissza is követelhetné ékszereit, pénzét. A trükkös személy pánikba esett, és a keze ügyébe eső használati tárggyal, a súlyos vasalóval egészen az utolsó hörgéséig ütlegelni kezdte a nem kívánt tanút.

Siettében – a két fémkarikával díszített bőr válltáskát viselő alkalmi tettes – hátrahagyott egy zöldes árnyalatú selyemkendőt, valamint a sértett bolti bevásárló céduláján az írását. Ezt írta: Szabó Béláné, Zsolnay Vilmos u 19.

A szemlebizottságnak sikerült eredetben rögzítenie egy – feltehetően a tettestől származó – hajszálnak tűnő anyagmaradványt, valamint egy Románc cigarettavéget, és egy szemetes kosárban pihenő, összegyűrt, üres Románcos cigarettásdobozt. Ujjnyomot, lábbeli nyomot, szag- vagy egyéb anyagmaradványt nem találtak. (A selyemsálon sem.)

H. Ferenc idős szomszéd tanú látta, amikor a feltételezett tettes október 24-én, 15:00 körül egyedül kijött a sértett házából. Köszöntek is egymásnak. A tanú jól megjegyezte, mert nagyon csinos hölgynek találta. A három tanú – akik a tettest látták – (H. Ferenc, G-né, N-né) vallomása alapján egy budapesti rajzóló segítségével a nyomozóhatóság elkészíttette a tettes fantomképét, amelyet a sajtóorgánumokon keresztül (például a Kék Fény) igyekeztek a lakossághoz eljuttatni, kérve segítségüket, adatszolgáltatásukat, értékes információjukat a személy azonosítása érdekében.

A nyomozási adatgyűjtések, a lehetséges verziók és szálak ellenőrzése eredményeként a következőket tudta meg a hatóság:

- 1.) Az emberölést követően kb. két héttel egy ismeretlen nő két gyermekkel feltűnt a Pécs, Zsolnay Vilmos utca 19-ben és Szabó Béláné után érdeklődött. Ilyen személy azonban a létező címen sohasem lakott.
- 2.) 1969–1974 között egy (vagy kettő?) rámenős fellépésű, de egyúttal udvarias, jó modorú csaló-tolvaj nő járta Pécs I-II. kerületeit. A csaló által előadott

legenda szerint a tanácstól jött, és támogatásszerzést ígért lakáscseréhez, segélyhez, szociális otthonba helyezéshez az időseknek, akikről 200–500 forintot lopott el lakásukból, vagy csalt ki valamilyen ürüggyel (például a segélykérelmi lapjához illetékbélyegre kért pénzt). A környékeliek 1974. október 24-e után többet nem látták egyiküket sem.

- 3.) A tanácsnál (ma önkormányzat) nem dolgozott ilyen személyleírású (arcú) személy.
- 4.) Miután felmerült, hogy Pécs keleti részében, a pécsbányai területen, közel a sértett házához, egy külön udvarban roma származásúak laknak, és akár közülük is kikerülhetett a tettes, mindegyik ott élő személyt tüzetesen ellenőrizték, ám nem találtak rájuk nézve terhelő adatot. A fantomkép alapján sem látszott a közösséghez tartozónak a tettes.
- 5.) A szadisztikus, piromániás, büntetett előéletű, modus operandiban nyilvánartott személyek között sem találtak a tetthelyhez, a sértetthez, az elkövetési módhoz vagy elkövetőhöz köthető adatot.
- 6.) A sértett szűk és tág körű családtagjainak részletes feltérképezése sem hozott eredményt.
- 7.) Az érintett tanúk rutinszerű ellenőrzése sem vetett fel terhelő, gyanús adatot személyükkel kapcsolatban.
- 8.) A krimináltechnikai intézetben ellenőriztették a helyszínen rögzített szálát is. A gyors vélemény szerint női hajszál volt, azonban pontosabban akkor tudtak volna mondani, ha lett volna összehasonlítható (terhelti vagy potenciális terhelti) minta.
- 9.) Hatezer nőt ellenőriztek – írásaikkal együtt – az ország különböző pontjain (nem csak Pécsen és Baranyában), ám nem sikerült a tettes közelébe kerülni.

1976-ban, a cselekmény után két évvel a széleskörű nyomozást – mivel a felderítés eredménytelen maradt – megszüntették.

1989

Tizenhárom évvel később, 1989-ban azonban fordulat következett be. Kodba Ferenc alezredes, a Baranya Megyei Főkapitányság Bűnügyi Osztályának (új) vezetője, aki nem vett részt az 1974-es cselekményekben, felújította a nyomozást.

Miután áttanulmányozta a több ezer oldalnyi nyomozási iratot új verziókat állított fel. Következtetései (sejtései) szerint:

- A) nem valószínű, hogy az elkövető gátlástalan személyiség;
- B) nem kell az egész országban keresni a tettest, mert helyi volt az elkövető;

- C) nem roma származású volt a tettes;
- D) nem biztos, hogy közvetlen összefüggés van a svindlis (trükkös) csaló/lopó és az emberölés között.

Az új nyomozás során újabb nők és kézírások kerültek látókörbe. Másfél év alatt hat írásszakértőt foglalkoztattak, akik több ezer írást vizsgáltak meg, ám azonosságot nem találtak.

A látókörbe került nők köre fokozatosan csökkent. Hétszázra, háromszázra, végül öt nő jöhetett számításba, mint potenciális elkövető. Az alibi-ellenőrzések azonban őket is kizárták.

Mindezek után, még 1989 áprilisában, újsághirdetéseket tett közzé a rendőrség különböző napi- és hetilapokban. A hirdetésekben a fenti női fantomkép szerepelt és feltették a nagy kérdést: ki ismeri a képen látható hölgyet? Bárki, bármit tud személyéről, hollétéről, jelezze a nyomozóhatóságnak.

Rövid időn belül postai levél érkezett Budapestről, amelyben az ismeretlen feladó megjelölte a később Maya fedőnevet kapott ismerősét. Szerinte a képre megszólalásig hasonlít az általa megjelölt középkorú nő.

A fedőnevet Kodba Ferenc adta a rendőrségre tanúkénti idézésre nagy lelki nyugalommal beszélő hölgynek, akinek első kérdése a következő volt: Gyalokossággal gyanúsítanak?

Erről akkor még nem volt szó, ám – ártatlansága kinyilvánítása ellenére – kísértetiesen egyeztek az adatai az 1974-es adatsorral.

- 1.) Éppen 41. életévét töltötte be. (Az elkövetőt 25–26 évesnek vélték a tanúk 15 évvel korábban.)
- 2.) Magassága 170 cm, közel a korábban megjelölt 160–165 centihez.
- 3.) Egyenes, hosszú barna haját viselt, amelyet korábban is így viselt.
- 4.) 1974-ben Pécsen lakott, mégpedig a Felsővámház utcában.
- 5.) Kétgyerekes családjában.
- 6.) A férje bányászként dolgozott, ám elváltak, s akkor ő egy baranyai faluba költözött. (A férjet is kihallgatták részletesen volt feleségével kapcsolatban.)
- 7.) A második gyerek 1970-es születése után nagyobb lakásba költöztek.
- 8.) 1970 és 1974 között esti gimnáziumba járt csütörtökönként. (Az 1974. októberi 24-i munkanapját ellenőrizték a felderítők, ám ott az iskolai napot is munkanapként jelölték, így összemosódott a kettő.)
- 9.) A nagymamáját pedig Szabó Bélánénak hívták. (A nagypapája halt meg 1973-ban.)

Ennyi egyezés után joggal lettek különösen izgatottak és egyúttal optimisták az 1974-ben is ez ügyben aktív nyomozók – az új nyomozás irányítójával

egyetemben. (Igaz Mayának nem voltak sárgások-barnások a fogai, mert nem is dohányzott.)

Kézenfekvőnek tűnt első lépésként a másfél évtized eltelte után még mindig jó memóriának és szellemi képességeknek örvendő H. Ferencsel elvégeztetni a fényképes felismertetést. Kilenc hasonló kinézetű hölgy közé betették Maya fényképét is. H. Ferenc pedig határozottan, egyértelműen és biztosan kiválasztotta Mayát, akiről kijelentette: Ő volt a gyilkos!

A tizedig egyezőség után megtartották a személyes felismerésre bemutatást is, ahol több hasonló korú és kinézetű nő között Maya is felsorakozott. H. Ferenc tanú mindegyiket alaposan szemügyre vette, majd az vallotta: Egyikük hasonlít a tettesre, de nem vagyok benne biztos. Nem ismerem fel biztosan.

Maya hezitálás nélkül vetette magát tanúként (potenciális terheltként) is a poligráfos vizsgálat alá, amelynek eredményeként a szakértők azt a következtetést vonták le, hogy nem adott olyan választ, ami megkérdőjelezte volna az igazát. A gép nem jelzett valótlant (hazug) állítást.

A helyszínen hagyott írás ellenőrzése sem maradt el. Maya 1974-es iskolai füzetét is felkutatották a nyomozók. Két írásszakértő ezen írásokat az inkrimináltnálhoz hasonlónak vélte, de a bizonyossághoz próbairás mintákat kértek. A detektívek ezt elkészítették az együttműködő Mayával. Ezt már a harmadikként bekapcsolódott, nemzetközi tekintélyű írásszakértő, Vargha László (nem mellesleg a Pécsi Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának büntető eljárásjog és kriminalisztika professzora) is megvizsgálta. Mindhárman egyértelműen kategorikusan kizárták Mayát. Nem az ő keze (agya) nyomát viselte a helyszínen hagyott „*Szabó Béláné Zsolnay Vilmos u. 19.*” szöveg.

Újabb fordulatként a neves pszichografológus, a Vallanak a betűk című kötet (Magvető Kiadó, Budapest, 1985) szerzője, Rákosné Ács Klára is megvizsgálta az inkriminált írást.

Az elsődleges vizsgálatok után a nyomozás vezetőjéhez fordult és azt kérdezte: Ez a nő még él?

A csodálkozó tekintet láttán kifejtette, hogy a szövegíró súlyos tüdőbetegségben szenvedett a készítésekor. Egyébként pedig maximum középiskolai végzettséggel bírt és sok számot körmölt a munkája során. Végül kinyilvánította, hogy biztosan nem Maya írta a két sort. Hátra volt még a perdöntőként számításba jöhető hajszálszerű anyagmaradvány vizsgálat, hiszen most már végre volt összehasonlítható hajminta. Maya készséggel adta hosszú, barna hajszálát az összevetéshez. A központi kriminalisztikai labor meg is küldte az alapos vizsgálat eredményét, amit mindenki izgatottan várt. A laborba küldött, helyszínen felkutatott, megtalált, eredetben rögzített szál valójában macskaszőr, és nem emberi hajszál (nem vethető össze Maya hajmintájával).

A Románc cigarettavég vagy az összegyűrt papírdoboz galacsin esetleges további vizsgálata nem merült fel.

2018

A nyomozás vezetőjének végső következtetései, illetve az ügy tanulságai:

- 1.) Teljesen kizárható Maya, nem ő követte el az 1974-es emberölést.
- 2.) Verzióknk szerint olyan személy követte el, aki feltehetően alkatilag hasonlított Mayára, egyúttal ismerte Maya személyi körülményeit, és így legendaként, fedősztoriként adta elő magát és történeteit zsákmányszerző látogatásai során az egyedül élő idős embereknek.
- 3.) Még mindig felkutatható és megtalálható a 2018-ban kb. 69 éves tettes. 44 év után is kideríthető, hogy a nyomozás látókörébe jutott Mayának ki lehetett 1974-ben azon közeli ismerőse, barátja, kollégája, bizalmasa, aki hasonlított rá és hozzájuthatott személyi adataihoz. Kodba Ferencet egy másik szervezet foglalkoztatta 1990-től, már nem a bűnügyi osztályt vezette, így további rálátása nem volt az alegység munkájára, az esetleges további nyomozásra. (Aki szereti a számmisztikát, felfedezheti, hogy 2018-ban az 1974-ben 25 éves tettes 44 év után éppen 69 éves volt, mint ahogy a sértett is tragikus halálakor. Az eltelt 44 esztendő pedig éppen a sértetti házszámmal egyező. Talán ezek is arra utalnak, hogy újabb fordulat várható még 2018-ban? Netán utána?)
- 4.) Annál is inkább érdemes lenne felkutatni az alterego tetteit, mivel a cselekmény a Btk. szerint az el nem évülő, (több okból is) minősített/minősíthető emberölések közé tartozik. (A bántalmazó időközbeni halála esetében is van jelentősége a leleplezésének; gondoljunk csak a sértett hozzátartozóira, az igazságérzetünkre és örök igazságvágyunkra, a bűnüldözők sok éves erőfeszítéseire.)
- 5.) A helyszíni szemle olyan jelentőségű nyomozási cselekmény, amelynek gyengeségei, hiányosságai a későbbiekben már nem pótolhatók.
- 6.) Minden rendőrség annyit ér, amennyi (releváns, minőségi) adata van, és ennek a kriminalisztikai alapvető gondolatnak az alapforrása maga a helyszín, mint nyitott könyv, amelyből tudni kell olvasni. (Az első csapás jelentősége kiemelten fontos kriminalisztikai alapvetet takar.)
- 7.) A nyomok, anyagmaradványok felkutatása, rögzítése, megőrzése alapvetően szolgálhat (akár évekkel, évtizedekkel) később megismert azonosítási metódusokhoz. Gondoljunk csak itt az Angliában Alec Jeffreys által kidolgozott, és 1986/87-ben elsőként használt DNS-analízisre, amelyet ha-

zánkban 1992-ben vezettek be, alkalmaztak konkrét bűnügy felderítésében, bizonyításában. Talán nem irreális napjainkban a kérdésfeltevésünk: az egyre élesebben és mélyebben látó aktuális technikákkal lehetséges a Románc cigarettavégről vagy dobozáról a tettesre utaló pikogramm mennyiségű anyagmaradványt (például izzadmányt) rögzíteni, ami alkalmas lehet DNS alapú azonosításra?

8.) Nem lehet minden esetben következtetni biztosan azonosságra (találatra, sikerre) még kilenc (tíz) személyazonosítási egyezés alapján sem.

Végül, s megint kilencedikként:

9.) Soha nincs lezárt megoldatlan (ügynevezett döglött) ügy. A jelenleg is rejtőzködő tettes sohasem lehet nyugodt. Mindenkor érvényesülhet a régi detektív bölcsesség: a legnagyobb rendőr a véletlen!

Befejezés

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán az évente megrendezett Kutatók Éjszakája keretében 2018. szeptember 28-án, 350 fős hallgatóság előtt a szerzők ismertették a fenti okfejtést, a nyomozás fordulatait. Titokban abban reménykedtek, hogy a minden 14 év feletti személy számára nyilvános előadáson megjelenik a valódi elkövető, és lelkiismeretétől évtizedeken át gyötörve – talán nem ismerve a magyar Btk.-t kellő mélységben, bízva az elévülésben – feláll és bejelenti tettes voltát. Ez nem történt meg, ám még mindig reménykednek az írók, hogy e tanulmány hatására mégiscsak bekövetkezik.

Felhasznált irodalom

Fenyvesi Cs. (2017): *A kriminalisztikai tendenciái*. Budapest: Campus Kiadó

Fenyvesi Cs. (2014): *A kriminalisztika piramismodelljének második változata*. *Belügyi Szemle*, 9, 32–43.